

04070, м. Київ, вул. Борисоглібська, буд. 3, 5-й поверх,
тел: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, веб-сайт: www.unba.org.ua

5th floor, 3 Borysoglibska st., Kyiv, 04070, Ukraine
phone: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, web-site: www.unba.org.ua

**Голові Комітету Верховної Ради
України з питань правоохоронної
діяльності
Сергію ІОНУШАСУ**
вул. Михайла Грушевського, 5,
м. Київ, 01008
e-mail: ionushas@rada.gov.ua

Шановний Сергію Костянтиновичу!

Національна асоціація адвокатів України (далі – НААУ) висловлює Вам свою повагу та звертається стосовно такого.

19 липня 2024 року у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону “Про внесення змін до статті 45 Закону України “Про Національну поліцію” щодо вдосконалення правових підстав і особливостей застосування спеціальних засобів”. (реєстр. № 11420) (далі – законопроект).

З огляду на важливість змін, що пропонуються, НААУ здійснила його правовий аналіз.

Для зручності здійснення аналізу законопроекту було виділено 3 групи питань, щодо яких НААУ висловлює свої бачення та перспективи законодавчого регулювання:

1. протидія злочинності;
2. застосування електрошочкових пристроїв контактної та контактано-дистанційної дії при затриманні особи;
3. застосування електрошочкових пристроїв контактної та контактано-дистанційної дії в ділянки особливої чутливості тіла.

Зауваження до законопроекту викладено окремо з кожного питання, що містить загальний аналіз норм, запропонованих цим законопроектом.

1. ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Автори законопроекту пропонують внести зміни до частини 1 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію”, доповнивши її абзацом такого змісту: “*Поліцейський*

для забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності застосовує спеціальні засоби, визначені цим Законом.”

Відповідно до частини 1 статті 1 Закону України “Про Національну поліцію” поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Статтею 2 цього законодавчого акта передбачаються завдання, які постають перед поліцією: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Отже, чітко прослідковується, що законодавець первинно передбачив протидію злочинності, як одне із ключових завдань Національної поліції України. Загалом це завдання включає в себе низку дій і заходів, спрямованих на запобігання, виявлення, припинення та розслідування злочинів. Основні аспекти протидії злочинності передбачають:

1) запобігання злочинам – поліція вживає профілактичні заходи для попередження злочинів, включаючи роботу з громадами, моніторинг та аналіз криміногенної ситуації;

2) виявлення злочинів – поліція здійснює оперативно-розшукову діяльність для виявлення злочинів і злочинців;

3) розслідування злочинів – після виявлення злочину поліція проводить розслідування для збору доказів та встановлення обставин справи;

4) припинення злочинної діяльності – поліція вживає заходів для припинення триваючих злочинних дій та затримання злочинців.

Ці заходи спрямовані на забезпечення безпеки та порядку в суспільстві, захист прав і свобод громадян, а також підтримання довіри до правоохоронної системи країни.

Таким чином, НААУ вважає за доцільне доповнити частину 1 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію України” словами “протидії злочинності”, що сприятиме правовій визначеності та узгодженості норм цього законодавчого акта.

2. ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОШОКОВИХ ПРИСТРОЇВ КОНТАКТНОЇ ТА КОНТАКТНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ ДІЇ ПРИ ЗАТРИМАННІ ОСОБИ

Законопроектом № 11420 від 19.07.2024 пропонується доповнити підпункт 6 частини 3 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію” щодо підстав застосування електрошокових пристроїв контактної та контактної-дистанційної дії підпунктами такого змісту:

“в) під час затримання особи, яка підозрюється в учиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;

г) під час затримання особи, яка чинить фізичну протидію поліцейському;

т) під час затримання особи, яка намагається втекти з-під варти.”.

Відповідно до законопроекту № 11420 від 19.07.2024 ключовою засадою діяльності Національної поліції є суворе дотримання прав і свобод людей, як це передбачено Конституцією, національними законами та міжнародними угодами, ратифікованими Україною. Поліція має забезпечувати захист цих прав, а обмеження правозахисних заходів має бути чітко обґрунтоване необхідним для завдань поліції та негайно припинене, якщо мета їх досягнута.

Для повноцінного усвідомлення проблематики, яка виникає у зв'язку із цими запропонованими змінами, варто розпочати з процедури затримання загалом – що це і навіщо вона потрібна.

Кримінальне процесуальне затримання є різновидом саме запобіжного заходу, а не слідчою дією, бо вичерпний зміст затримання полягає в запобіганні ухиленню особи від слідства і суду, припиненні його кримінально-протиправної діяльності, запобіганні фальсифікації ним доказів.

Простими словами поліція має право затримати особу, яка або вчиняє злочин, або замах на злочин, або вже вчинила злочин і є підстави для її затримання, або підозрюваного чи обвинуваченого у кримінальному провадженні та існує ризик уникнення від слідства або суду. Крім того, чинним законодавством передбачається й адміністративне затримання.

У будь-якому випадку безсумнівним видається той факт, що затримання має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Це важливо з огляду на те, що в переважній більшості випадків поліція не володіє інформацією про особу, яку планує затримати, крім як її ім'я і підстави затримання. Якщо у процесі затримання представник поліції вирішить застосувати до особи з певними захворюваннями, які не є очевидними, електрошоковий пристрій, то така дія елементарно може призвести до різкого погіршення стану її здоров'я або взагалі смерті.

Зокрема, застосування електрошокових пристроїв може бути небезпечним для осіб із певними медичними станами. Ось деякі з них: онкологічні захворювання – електрошок може стимулювати зростання та прогресування пухлин або метастазів; серцеві

захворювання – існує ризик ураження серця, особливо якщо струм проходить через грудну клітку; неврологічні розлади – електрошок може впливати на нервову систему та спричинити ускладнення у людей з неврологічними захворюваннями.

Важливо, щоб правоохоронні органи у випадку усвідомлення можливості потреби застосувати електрошочкові пристрої були обізнані про ці ризики та уникали застосування таких пристроїв до осіб, стан здоров'я яких є невстановленим.

Отже, НААУ не підтримує запропоновані зміни пункту 6 частини 3 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію України” шляхом додавання підпунктів “в) під затримання особи, яка підозрюється в учиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти” та “г) під час затримання особи, яка чинить фізичну протидію поліцейському” у зв’язку з реальною загрозою безпідставного заподіяння серйозної шкоди здоров’ю особи або смерті.

Водночас НААУ пропонує доповнити пункт 6 частини 3 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію України” підпунктом «г» у такій редакції: “г) під час затримання особи, яка намагається втекти з-під варти, якщо поліцейському достовірно відомо про відсутність протипоказань застосування електрошоку у зв’язку зі станом здоров’я особи.”

3. ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОШОКОВИХ ПРИСТРОЇВ КОНТАКТНОЇ ТА КОНТАКТНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ ДІЇ В ДІЛЯНКИ ОСОБЛИВОЇ ЧУТЛИВОСТІ ТІЛА

Як вказується авторами законопроекту № 11420 від 19.07.2024 у пояснювальній записці: “... потребують додаткового законодавчого врегулювання підстави до застосування пристроїв з одночасним визначенням того, що, крім урегульованого в статті 43 Закону загального порядку застосування заходів примусу, поліцейському заборонено застосовувати такі спеціальні засоби в ділянки голови, шиї та статевих органів людини”.

Законопроектом № 11420 від 19.07.2024 пропонується доповнити частину 4 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію” пунктом 7: “7. Поліції (поліцейському) заборонено застосовувати електрошочкові пристрої контактної та контактано-дистанційної дії в ділянки голови, шиї та статевих органів людини.”.

Як було проаналізовано в попередньому розділі, є випадки, коли застосування електрошочкових пристроїв загалом повинно бути заборонено. Проте у випадках, коли відсутні усі протипоказання такого застосування, за крайньої потреби поліція може використати електрошочковий пристрій.

При цьому, як правильно зазначили автори законопроекту, є ділянки тіла, які за жодних обставин, незважаючи на крайню необхідність, не можуть зазнавати впливу електрошочковими пристроями.

Це пов'язано насамперед із високим ризиком завдання серйозної шкоди здоров'ю, такої як травми головного мозку, порушення функцій дихальної системи, а також потенційної шкоди репродуктивним органам. Правоохоронні органи мають дотримуватися суворих правил щодо застосування сили та спеціальних засобів, щоб уникнути надмірного впливу та забезпечити захист прав людини.

Захист прав людини на здоров'я від впливу правоохоронних органів є важливою частиною забезпечення прав і свобод громадян. Українське законодавство та міжнародні стандарти вимагають, щоб дії правоохоронних органів були пропорційними, законними та не завдавали шкоди здоров'ю осіб, які перебувають під їхнім наглядом або контролем. Такий захист є необхідним для підтримки довіри до правоохоронної системи та зміцнення верховенства права.

Правоохоронні органи повинні дотримуватися принципів гуманності та поваги до людської гідності, уникаючи будь-яких форм катування чи нелюдського поводження.

Таким чином, НААУ повністю підтримує доповнення частини 4 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію” пунктом 7 “7. Поліції (поліцейському) заборонено застосовувати електрошочкові пристрої контактної та контактнo-дисанційної дії в ділянки голови, шиї та статевих органів людини” і вважає, що такі зміни сприятимуть захисту прав людини.

ТЕЗОВО ПІДСУМОВУЮЧИ ВСЕ ВИЩЕЗАЗНАЧЕНЕ, НААУ НАГОЛОШУЄ НА ТАКОМУ

- 1) НААУ вважає за доцільне доповнити частину статті 45 Закону України “Про Національну поліцію України” словами “*протидії злочинності*”, що сприятиме правовій визначеності та узгодженості норм цього законодавчого акта.
- 2) НААУ не підтримує зміни пункту 6 частини 3 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію України” шляхом додавання підпунктів “*в) під затримання особи, яка підозрюється в учиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти*” та “*г) під час затримання особи, яка чинить фізичну протидію поліцейському*”.
- 3) НААУ пропонує доповнити пункт 6 частини статті 45 Закону України “Про Національну поліцію України” підпунктом «г» у такій редакції: “*г) під час затримання особи, яка намагається втекти з-під варти, якщо поліцейському*

достовірно відомо про відсутність протипоказань застосування електрошоку у зв'язку зі станом здоров'я особи.”.

- 4) НААУ повністю підтримує доповнення частини 4 статті 45 Закону України “Про Національну поліцію” пунктом 7 “7. Поліції (поліцейському) заборонено застосовувати електрошоківі пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії в ділянки голови, шиї та статевих органів людини” і вважає, що такі зміни сприятимуть захисту прав людини.

Як вказується авторами законопроекту № 11420 від 19.07.2024 у пояснювальній записці: “Проект Закону спрямований на додаткове врегулювання питань, пов'язаних із підставами та особливостями застосування спеціальних засобів, визначених у статті 45 Закону, а його розроблення обумовлено необхідністю внесення технічних змін, які не змінюють суті підстав до застосування деяких спеціальних засобів”.

У зв'язку із цим НААУ звертає увагу, що законопроект “Про внесення змін до статті 45 Закону України “Про Національну поліцію” щодо вдосконалення правових підстав і особливостей застосування спеціальних засобів” (№ 11420 від 19.07.2024) пропонує не тільки зміни, які є суто технічними. Деякі із запропонованих доповнень суттєво змінюють стан, що існує зараз, причому в деяких випадках покращує його, а в інших – погіршує. Зважаючи на це, НААУ просить проаналізувати цей правовий висновок та враховувати викладену в ньому позицію.

**Голова
Національної асоціації адвокатів України,
Ради адвокатів України**

[ПІДПИС] Лідія ІЗОВІТОВА